

Dnr 2015-128-3.5.1

Yttrande

25 november 2015

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet, SOU 2015:56.

Fi2015/03275/BaS

INLEDNING

BNP per capita är inte ett heltäckande mått på livskvalitet. Det är därför rimligt att den förda politikens effekter på medborgarnas livskvalitet utvärderas i ett bredare perspektiv. Utredningen förordar att livskvalitet i det här sammanhanget bör definieras med utgångspunkt från handlingsfrihet, det vill säga i vilken mån människor har resurser att styra sitt liv efter egna värderingar och önskemål. Vidare betonas vikten av att de komponenter som inkluderas i analysen kan kopplas till den förda politiken. Konjunkturinstitutet är positivt till utredningens förslag att ett sådant bredare mått på livskvalitet tas fram.

INDIKATORER FÖR LIVSKVALITETENS KOMPONENTER

Livskvalitet tolkat som handlingsfrihet avser i vilken utsträckning människor har resurser och möjligheter att styra sina liv efter egna värderingar och önskemål. Utredningen lyfter fram tio olika livskvalitetskomponenter. Konjunkturinstitutets synpunkter på utredningens förslag begränsas i huvudsak till några av dessa livskvalitetskomponenter och hur de är tänkta att mätas (avsnitt 5.2 i utredningen) och hur de är tänkta att redovisas (avsnitt 5.3 i utredningen).

Ekonomiska resurser

Utredningen föreslår ekonomiska resurser som en komponent som bör beaktas vid en bedömning av livskvaliteten (avsnitt 5.2.4). Konjunkturinstitutet delar den uppfattningen. Utredningen lyfter fram två indikatorer för ekonomiska resurser kopplade till hushållens ekonomi: disponibel inkomst och kontantmarginal. En rad olika relevanta registeruppgifter, intervjufrågor och globala indikatorer identifieras.

Utredningen för också fram BNP per capita fram som en tänkbar så kallad global indikator på ekonomiska resurser. Konjunkturinstitutet delar synen att ett BNP-relaterat mått bör ingå som en indikator. Härigenom fångas det totala konsumtionsutrymmet i ekonomin upp, i kontrast till övriga indikatorer som fokuserar på hushållens ekonomi. Konjunkturinstitutet anser dock att *real* BNP per capita härvidlag är ett mer relevant mått än BNP per capita. Real BNP beräknas genom att BNP i löpande pris deflateras med prisutvecklingen för inhemsk användning, det vill säga summan av investeringar samt hushållens och den offentliga sektorns konsumtion. Real BNP speglar därmed konsumtionsmöjligheterna bättre än BNP i fast pris. Under perioder med stor föränd-

ring i bytesförhållandet blir det en betydande skillnad mellan utvecklingen av BNP i fast pris och real BNP.

Dessutom anser Konjunkturinstitutet att det är relevant att inkludera indikatorer som speglar ersättningsgraderna (ersättning som andel av tidigare lön) i socialförsäkringssystemen. Anledningen är att det, *allt annat lika*, kan antas vara välfärdshöjande med högre ersättningsgrader eftersom det minskar den ekonomiska osäkerhet som hushållen lever under. Lämpliga indikatorer skulle kunna vara de realiserade ersättningsgraderna i sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Dessa kan beräknas inom ramen för modellen FASIT (SCB). Alternativt skulle enklare (icke-realiserade) approximationer kunna användas, till exempel högsta ersättningsnivå i respektive försäkring dividerat med medianlön.

Politiska resurser och medborgerliga rättigheter

Utredningen identifierar politiska resurser och medborgerliga rättigheter som en komponent som bör ingå i den samlade bedömningen av livskvalitet (avsnitt 5.2.5). Härvidlag bedömer utredningen att det är relevant att ställa en intervjufråga om fackföreningsmedlemskap. Sambandet mellan fackföreningsmedlemskap och hög livskvalitet förefaller dock oklart. Som utredningen själv noterar kan ett medlemskap vara positivt för några, till exempel om det leder till en bättre löneutveckling än annars. Men för personer med en stark ställning på arbetsmarknaden är det tänkbart att egennytta av ett medlemskap är mindre än kostnaden och att de därför avstår från att vara medlemmar. Enligt Konjunkturinstitutets bedömning är det (den lagstadgade) rätten att organisera sig som är viktig. Konjunkturinstitutet anser därför att frågan om fackföreningsmedlemskap inte behöver tas med i intervjuundersökningen.

Tidsutrymme

Utredningen identifierar normal veckoarbetstid och egen tid som indikatorer för tidsutrymme (avsnitt 5.2.9) och föreslår att intervjuuppgifter om arbetstid och ”andra uppgifter om tidsutrymme” samlas in. Enligt Konjunkturinstitutets bedömning går det inte entydigt att avgöra om exempelvis en ökad normal veckoarbetstid är betrakta som bättre eller sämre. Hur många timmar en person önskar förvärvsarbeta per vecka kan förändras över tiden eftersom den reala timlönen har en stigande trend. I vilken riktning beror på hur stor personens inkomst- respektive substitutionselasticitet är. En ökad real timlön kan medföra att personen vill öka sin arbetstid, eftersom det nu lönar sig bättre att arbeta, eller att personen vill minska sin arbetstid, eftersom hen nu har råd att ”köpa” mera fritid.

Det viktigaste i sammanhanget torde vara om människor är nöjda med sin normala veckoarbetstid, det vill säga om de har möjlighet att arbeta så många timmar per vecka/månad som de önskar. Enligt Konjunkturinstitutets bedömning är det därför lämpligt att komplettera frågan om normal veckoarbetstid med en sådan fråga.

Redovisningsgrupper

Utredningen föreslår att resultaten bland annat bör sammanställas efter samhällsklasser (avsnitt 5.3.3). Enligt Konjunkturinstitutets bedömning förefaller det mer relevant att utbildningsnivå används i stället för samhällsklass, alternativt att resultaten sammanställs i båda dimensionerna.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Mats Dillén. Föredragande har varit Kristian Nilsson.

Mats Dillén

Kristian Nilsson